

»Situacija kliče po regulaciji!«

Spoštovana predsednica odbora, spoštovane članice in člani, spoštovane gostje in gosti, najprej hvala za vabilo na razpravo o tako pomembni temi, kot je posodabljanje medijske zakonodaje.

V zavodu Državljan D predlagani Zakon o medijih in amandmaje podpiramo, ker gre po naše za pomemben korak k modernizaciji medijske zakonodaje in odzivanju na velike spremembe na lokalnem in globalnem medijskem trgu.

Že več kot deset let namreč opozarjamo na problematično in nedelujočo medijsko zakonodajo, ki ne odraža sprememb na medijskem področju, ne omogoča učinkovitega nadzora in konkretnega sankcioniranja kršitev. Opozarjamo na probleme pri pomanjkljivem inšpekcijskem nadzoru kršitev medijske zakonodaje, probleme z davkoplačevskim financiranjem strankarske propagande, izzive novih oblik medijskega komuniciranja, na katere trenutni zakon o medijih, sprejet pred skoraj četrto stoletje, ne odgovarja.

Da slovenska medijska krajina potrebuje novo zakonodajo, ni novica. Vse spremembe medijske krajine v zadnjih desetletjih, od hiper-digitalizacije do vzpostavitve novih podatkovno-fevdalističnih modelov, od vedno močnejše vloge strankarske propagande pri sooblikovanju javnega mnenja do vedno slabšega položaja novinark in novinarjev vis-à-vis političnim in gospodarskim centrom moči... vse to kliče po nujnosti sprememb. Kaj je torej novica?

Po našem mnenju je novica to, kako neresna je bila dosedaj javna razprava, kako očitno so v njej interesne skupine zagovarjale lastne interese in ignorirale javni interes in kako zbanalizirani so bili argumenti nasprotnikov – če podčrtam samo neprestano sklicevanje na interpretacije generativne umetne inteligence in komentiranje neaktualiziranih različic aktualnega predloga Zakona o medijih.

Navsezadnje bi lahko ob kritikah predloga novega medijskega zakona pomislil, da sem se zbudil v leto 2011, ko so skoraj identični politični akterji sesuli takratni predlog zakonodaje. Zakonodaje, ki je imela podobne poudarke: več transparentnosti, več odgovornosti, več učinkovitega nadzora.

Posledice aktualne nesodobne medijske zakonodaje, ki podpira davkoplačevalsko financiranje strankarske propagande, ignorira širjenje medijske sovražnosti in novinarke ter novinarje spreminja v preprodajalce informacij, danes lahko vidimo na vsakem koraku.

Da se je javna razprava zreducirala na ekstremizme o tem, ali gre pri predlogu novega medijskega zakona za najboljši oziroma najslabši kos slovenske zakonodaje, je taktika trivializacije tega predloga zakona, s katero interesne skupine skušajo obdržati privilegije, pridobljene v trenutno neurejenem pravnem okolju, kjer velja zakon močnejšega in glasnejšega.

Poudarjam: v javni razpravi so bile dosedaj najglasnejše posamezne interesne skupine, ne pa zainteresirana javnost. Tako se percepcija zakonodaje v večini primerov oblikuje skozi izjavljanja posameznih akterjev, ki jim aktualno neurejeno stanje ustreza in ne skozi mnenja kritične javnosti, ki bi jo tematika dejansko zanimala oziroma skrbela.

Zadnjih dvajset let na področju medijske ekonomije poslušamo floskule o mogočni samoregulaciji, ki ne potrebuje zakonske regulative. Poslušamo floskule o odgovornih posameznikih, o odzivni industriji, o nepotrebni medijski regulaciji. In vedno znova postfestum ugotavljamo, da je večina posameznikov neodgovornih, da je industrija večinoma neodzivna in da je medijska regulacija še kako potrebna. To vedno ugotavljamo za nazaj in to vedno ugotavljamo takrat, ko je že prepozno.

Hkrati se vedno znova zatikamo ob isti kamen spotike med mediji in novinarstvom. Kjer so novinarke in novinarji očitno biološko nesposobni trezno oceniti in problematizirati težave medijske industrije in kjer imajo novinarke in novinarji v svojih komentarjih vedno rešitev za probleme drugih industrij, medtem ko ne vidijo bruna v svojem očesu.

Počasi zaključujem. Leta 2018 smo v Zavodu Državljan D kot eni prvih odprli problem financiranja strankarske propagande z davkoplačevalskim denarjem skozi oglaševalske pogodbe javne uprave in podjetij v državni lasti. Naše kampanje in analize so bile del razloga, da je EU sprejela Evropski akt o svobodi medijev, ki se dotika tudi tega področja. Akta, ki je del aktualnega predloga Zakona o medijih in ki po našem mnenju dobro rešuje problem javnega financiranja propagandističnih trobil.

Večkrat smo opozarjali na problem fizičnih oseb, ki v svetu družabnih omrežij lahko nagovarjajo široke javnosti in igrajo vlogo medija, pa ne nosijo niti trohice odgovornosti za svoja sporočila. Manifestacijo tega problema smo lahko nenazadnje videli med pandemijo koronavirusa pri t.i. proticepilcih. Opomba – ker takrat države niso ustrezno naslovile tega

Inštitut Državljan D, zavod za spodbujanje
informacijske in medijske pismenosti, Ljubljana
Knezov štridon 15
SI-1000 Ljubljana
Slovenija

problema, danes strokovnjaki ugotavljajo, da je zanikanje znanosti del skoraj vsake javne razprave, pa če se ta tiče znanosti ali ne. Ta problem predlog zakona ustrezno naslavlja.

Leta 2021 smo odprli problem neučinkovite regulacije prikritega oglaševanja, ki je dopuščala normalizacijo takih etično in pravno spornih praks in ki jim je šla na roko tudi neučinkovita izvedba zastarele medijske zakonodaje. Novi predlog zakona daje dobre nastavke za učinkovito izvajanje inšpekcije.

V zavodu Državljan D predlog nove medijske zakonodaje podpiramo tudi zato, ker se po našem mnenju zakonodajalec enkrat za spremembo dejansko odziva na razmere na trgu, kjer trezno in premišljeno ponuja rešitve in kjer končno enkrat ne naseda na floskule o učinkoviti samoregulaciji, s katero je medijska industrija več desetletij uničevala svobodno novinarstvo, javni diskurz in svobodo govora.

Hvala.